

PRESENTACIÓ

El dia 14 d'octubre de 1997 s'iniciava a Tarragona el Debat Itinerant «La Catalunya agrària en l'horitzó del 2001», organitzat dins del marc d'activitats commemoratives del 90è aniversari de l'IEC i el 20è de la ICEA. Aquest debat conclouïa el dia 2 de desembre al carrer del Carme en un acte en el qual participaven tots els conferenciants després d'escoltar la conferència preparada per l'Hble. Conseller d'Agricultura, Ramaderia i Pesca de la Generalitat de Catalunya.

Els objectius d'aquest debat, que no ens hem cansat de difondre, eren múltiples. A part de la commemoració, pretenia ser una eina per arribar als diferents territoris de Catalunya i, a la vegada, per donar a conèixer la ICEA a la població de joves i futurs professionals que voldríem tenir com a col·laboradors ben aviat.

Creiem que els objectius es varen assolir, també ho hem manifestat, i, durant l'any 1998, ja ens hem aprofitat dels beneficis dels contactes iniciats a les diferents demarcacions de Catalunya gràcies al Debat Itinerant.

Vàrem prometre, però, que publicariem les conferències impartides en l'itinerari ja que érem conscients que no ens podíeu seguir en aquell llarg camí i, encara que ha passat més temps del que hauríem desitjat, ho hem fet.

En aquest punt volem deixar constància que aquesta publicació surt gràcies a la col·laboració desinteressada de tots els ponents, cosa que agraïm en gran manera. Aquests ponents no tan sols s'han dedicat a expressar les idees aportades en el Debat Itinerant, sinó que, a més, han fet un desenvolupament posterior, oferint-nos les seves reflexions i gran quantitat d'informació, la qual cosa ha donat com a resultat uns articles d'opinió molt profunds que us donaran molt per pensar quan us els llegiu.

Pot passar, de fet és molt possible que passi, que més que aclarir-vos les coses, aquests articles us inundin d'interrogants; si és així, donarem per ben emprat aquest volum de Dossiers Agraris, ja que és en aquesta línia que es va concebre el Debat Itinerant. Per a exemplificar una mica el sentit del debat deixeu que faci una petita simplificació.

La meva mare, a Barcelona, compra en un supermercat de sota casa seva que pertany a una cadena de petits supermercats on es venen fruites i verdures d'a-

rru de l'Estat i del món. Però, cada setmana compra a la *plaça* on segueixen anant pageses del Baix Llobregat que venen els seus productes de l'horta, tal com feien quan jo era petita. Molts pensem (la majoria) que aquestes pageses desapareixeran. De fet, jo ja ho pensava fa bastants anys i encara hi són. Potser, certament, no seran substituïdes per noves generacions, però el que és evident és que això dependrà d'un munt de factors. Ara no els podem analitzar tots, però en podem enumerar alguns: les condicions del mercat de productes agraris de Catalunya, de l'Estat i del món (el supermercat/cadena de sota casa), les decisions que es prenguin en matèria de política agrària a Barcelona, a Madrid i a Brussel·les (concessió d'un ajut per al manteniment ecoambiental del Delta del Llobregat), el grau de tecnologia i d'empenta empresarial per part dels pagesos del Baix Llobregat (creació d'una cooperativa de producció i comercialització a l'àrea metropolitana de Barcelona), etc. Però no només d'aquests factors pot dependre la presència futura de la nostra pagesa. També incidiran aspectes socioeconòmics tan evidents com la disponibilitat de sòl conreable davant la pressió del creixement urbanístic, el mercat de treball de tota la societat, el grau de benestar i el nivell de renda d'aquesta (possibilitat o no de subsidis per als aturats), i així podríem anar omplint pàgines.

És amb aquesta mirada àmplia i generalista que es va plantejar el Debat Itinerant, i avui, tenim la sort d'haver reunit en un sol paquet els diferents punts de mira que actualment existeixen per analitzar l'agricultura i el medi que tradicionalment l'ha suportat. Efectivament, com si de vidres de colors es tractés, crec que cada un d'aquests escrits ens ofereix un marc d'anàlisi concebut des de diferents punts de partida, els quals ens permeten percebre les múltiples cares o matisos amb què podem dissecar una temàtica, esdevinguda avui dia tan poc concreta, com és la Catalunya rural en els propers anys.

Em sento amb l'obligació de fer un recull de les PRINCIPALS IDEES que es varen exposar en el debat del dia 2 de desembre, atès que no vàrem presentar cap comunicat de conclusions posterior.

a) En relació a la política agrària comunitària (PAC) alguns dels aspectes a ressaltar són:

– El camp queda afectat per dues polítiques comunes, cada vegada més diferenciades: la PAC i la política de desenvolupament rural.

– A l'hora d'avaluar les repercussions de les propostes contingudes en el document *Agenda 2000. Per una unió més forta i àmplia (Butlletí de la U.E., 1997)* i en concret, les que fan referència a la reforma de la PAC i dels fons estructurals, es va fer menció d'alguns aspectes a tenir en compte:

– Les produccions ramaderes queden seriosament afectades per ella.

- Catalunya mostra característiques dels països continentals i dels països mediterranis.

- Les noves adhesions a la Comunitat, en concret les dels països de l'Europa central i oriental, que exerciran més influència de la que pot semblar a primera vista.

- Estem presenciant el principi de la fi de la política proteccionista, ja que continua la tendència de reducció dels recursos destinats a aquesta i s'incorporen elements agroambientals a les OCM i les ICM (organitzacions comunes de mercat i indemnitzacions compensatòries de muntanya, respectivament).

b) En relació a l'evolució de l'agricultura *productiva* cal destacar que:

- L'evolució de l'agricultura no només depèn de la política agrària, també està influïda, com la resta d'activitats econòmiques, per les condicions socioeconòmiques globals.

- La Farm Bill (lleï agrària dels Estats Units) de 1996 apunta cap a una desregulació lenta de les produccions agràries, cosa que pot comportar un augment de les produccions i, com que es manté la voluntat de seguir exportant, aquest fet repercutirà en els mercats mundials.

- Augmentar la competència entre productes comporta plantejar-se el futur de l'agricultura catalana i, en concret, el de la petita i mitjana explotació.

- Contraposadament, per a obtenir rendes equivalents amb les de la resta de l'economia o senzillament per a sobreviure, caldrà observar la dimensió de les explotacions així com plantejar-se la competitivitat, aplicar noves tecnologies, o mirar de repercutir part de les rendes de l'agroindústria a l'activitat agrària per mitjà d'associacions cooperatives de transformació i comercialització amb base empresarial.

- L'oferta de reconversió que s'ofereix a la pagesia no sempre és una alternativa igualitària, ja que no es té en compte el cost d'alguns factors de producció com el de les amortitzacions a les inversions fetes per a reconvertir-se, o el del capital, o el del treball per les vacances no realitzades.

c) En relació a les noves funcions de l'agricultura i el medi rural, mencionarem que:

- Existeix una preocupació social pel medi ambient i l'ecologia, la qual cosa pot potenciar una agricultura menys intensificada i més diversificada i dispersa, així com el manteniment de la societat rural.

- En aquest àmbit, sembla que Catalunya es troba en una situació privilegiada, ja que presenta gran potencialitat en els nous usos del medi rural.

A mode de *conclusió final* voldria ressaltar els dos aspectes que, al meu entendre, van estar presents durant tot el col·loqui si bé no s'explicitaren de manera detallada.

S'acceptà generalment que ens trobem davant una dualitat creixent de l'agricultura (o de les seves funcions?). Per una banda, tenim l'agricultura empresarial, adaptada als nous temps, especialitzada, amb un grau important de tecnologia i competitivitat, subministradora de matèries primeres de les indústries agroalimentàries nacionals o transnacionals i de les grans cadenes distribuïdores d'aliments, la qual no sembla massa afectable per les polítiques i decisions institucionals i sí molt per les condicions del mercat domèstic o mundial. A l'altre costat, tenim l'agricultura marginal, vinculada a altres activitats (serveis, ecoambient) a fi de diversificar la renda per a incrementar-la. Aquesta sí que està subjecte a les decisions que es puguin prendre en matèria de política agrària, de política de desenvolupament rural i de política mediambiental. La seva renda final depèn, per tant, de les subvencions i ajuts que se'n puguin derivar i no tant de l'evolució dels preus de mercat.

És possible que a l'hora de prendre decisions, els empresaris agraris es trobin davant aquesta disjuntiva: què fer?, augmentar la productivitat i seguir el camí de la modernització o bé diversificar-se i procurar el màxim de subvencions?

O potser no, ja que potser no és tan fàcil distingir les dues tipologies d'agricultura a Catalunya. Per aquesta raó caldrà reflexionar si realment la competitivitat i l'especialització estan contraposades a l'obtenció d'ajuts. És a dir, si pot passar, com passa a la indústria, que les empreses més dotades són les més informades i més capacitades per demanar determinats ajuts o si iniciatives empresarials amb un perfil clarament agrarista poden destinar part dels seus recursos a activitats complementàries com el manteniment de l'entorn, l'oferta d'oci i turisme, etc.

Deduïm, doncs, que el futur és encara molt incert. I com a conseqüència sorgeix la necessitat d'obrir un proper DEBAT SOCIAL. Aquest va ser l'altre aspecte que va quedar inherent a la majoria d'intervencions de l'esmentat col·loqui. En aquest futur debat hi hauran d'intervenir tècnics i estudiosos provinents de diferents àmbits i posicions, vinculats, no només a l'agricultura, sinó també a la societat en general, rural i urbana. Entre tots s'haurà d'aclarir què s'entén per àmbit rural (què, qui i com), és a dir, quines funcions se li adjudiquen, qui les ha de desenvolupar, qui ho pagarà, i quin model d'agricultura es desitja o, senzillament, tindrem en la Catalunya del proper mil·lenni. Perdoneu, però no em puc estar de dir que la ICEA hi té un paper a jugar en aquest debat.

Desembre de 1998

Anna Jacas

membre del Comitè de publicacions de la ICEA
i de l'equip organitzador del Debat Itinerant